

VYJÁDŘENÍ MŠMT K DEZINFORMACÍM O AKTUÁLNÍCH PROTIEPIDEMICKÝCH OPATŘENÍCH VE ŠKOLÁCH

Ministerstvo školství v posledních dnech zaznamenalo několik aktivit, které mají za cíl zpochybnit návrat do škol za podmínek screeningového testování či povinnosti dodržovat režimová opatření stanovená mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví.

Mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví ze dne 20. 8. 2021, č. j. MZDR 14600/2021-19/MIN/KAN, bylo mimo jiné zavedeno screeningové testování dětí a žáků v základním vzdělávání, středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatořích (dále jen „žáci“) neinvazivními antigenními testy, a to ve třech termínech (při testování neinvazivními RT-PCR testy ve dvou termínech), zároveň jsou s ohledem na zájem na ochraně veřejného zdraví stanovena pravidla nošení ochranných prostředků nosu a úst s uvedenými výjimkami. Toto opatření zároveň obsahuje i podrobné odůvodnění; opatření včetně odůvodnění lze nalézt [ZDE](#).

Do škol byl rozeslán **Manuál k provozu škol a školských zařízení**, který lze nalézt také na webu resortu ([ZDE](#)). Ministerstvo průběžně aktualizuje **FAQ s nejčastějšími dotazy** (<https://www.edu.cz/covid-19/faq-covid-19/>) a **speciální stránku k testování** (<https://www.edu.cz/covid-19/testovani-ve-skolstvi/>).

Předně je třeba zdůraznit, že tímto mimořádným opatřením není žákům bráněno v účasti na prezenčním vzdělávání, a není tak tímto mimořádným opatřením zasahováno do ústavně garantovaného práva na vzdělání. Screeningové testování není tímto mimořádným opatřením pojato jako bariérové, což znamená, že i žák, který se ho odmítne účastnit, může být ve škole (a při vzdělávání) přítomen, pokud splní stanovená nezbytná opatření vymezená za účelem ochrany veřejného zdraví jeho spolužáků a zaměstnanců školy.

Tento koncept byl přijat s ohledem na aktuální, ve srovnání s předcházejícím obdobím příznivější, epidemickou situaci, a z hlediska vzdělávání se jedná o výrazně méně závažný zásah do práva na vzdělání, kdy se i netestovaní žáci mohou prezenčně vzdělávat, než tomu bylo v případě mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 6. 4. 2021, č. j. MZDR 14592/2021-3/MIN/KAN. **U tohoto opatření přitom Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 6. 5. 2021, sp. zn. 5 Ao 1/2021, zamítl návrh na jeho zrušení, když shledal, že bylo v souladu se zákonem i ústavním pořádkem, viz [ZDE](#).**

Žáci, kteří se odmítnou podrobit screeningovému testování, jsou pak povinni s ohledem na ochranu zdraví ostatních osob po celou dobu pobytu ve škole nosit ochranný prostředek k zakrytí úst a nosu. Mimořádné opatření pak samozřejmě také myslí i na důvodné případy, kdy jsou určité osoby z povinného nošení ochranného prostředku vyjmuty. Testování samoodběrem představuje z pohledu proporcionality minimální zásah, který umožní naplnit právo na vzdělání i v současné epidemické situaci, a zároveň je nástrojem pro ochranu zdraví – obdobně pak platí i pro povinnost nosit prostředek ochrany dýchacích cest.

Pokud se žák (*resp. jeho zákonný zástupce*) odmítne podrobit jak testování, tak i nošení prostředku ochrany dýchacích cest, **lze považovat za přiměřený a legitimní důsledek nezbytný pro ochranu veřejného zdraví ostatních spolužáků a zaměstnanců školy neumožnit jeho osobní přítomnost na vzdělávání či poskytování školských služeb po stanovenou dobu.** U žáka, který se screeningového testování nezúčastní, nelze vyloučit, že není potenciálně infekční, a tak je nutné, aby z důvodu snížení rizika přenosu tohoto vysoce infekčního onemocnění na ostatní osoby používal stanovený prostředek ochrany dýchacích cest. Pokud i toto odmítá, nelze připustit, aby

mohl být společně ve škole či školském zařízení s osobami, které se testování, případně povinnosti nosit prostředek ochrany dýchacích cest, podrobily.

Stanovení povinnosti screeningového testování není v rozporu se zákonem ani ústavním pořádkem, právo na vzdělání není absolutní a lze ho omezit. Toto omezení nepopírá rovný přístup ke vzdělání či jeho samotnou podstatu a smysl. A nejedná se ani o omezení svévolné, neboť sleduje legitimní cíl rozumnými prostředky. Cílem testování je ochrana veřejného zdraví a nejde o zbytečné a tím méně o nerozumné opatření. Přičemž je třeba zopakovat, že tímto mimořádným opatřením nedochází k omezení práva na vzdělání.

V případě testování žáků bylo zvoleno neinvazivní testování, tedy takové, u kterého se nevykonávají fyzicky nepříjemné úkony, a které může provést laická osoba. **Nejedná se tedy o zdravotnický úkon, kdy při něm nedochází k zásahu do tělesné integrity osoby (§ 93 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) a nevyžaduje se informovaný souhlas. Stejný názor zaujal i Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 6. 5. 2021, sp. zn. 5 Ao 1/2021.**

Přestože považujeme takové testování za minimální zásah do integrity a práv testované osoby, stále zůstane zachováno právo vyjádřit nesouhlas s tímto postupem, ať již ze strany samotného žáka, případně i jeho rodičů, a tento test nepodstoupit. Není tedy nařízena povinnost žáků podstoupit test, opakujeme, že screeningové testování není bariérové.

Pokud však žák test nepodstoupí, pak se na něj vztahují omezující opatření, protože není naplněn ani minimální předpoklad toho, že není nemocen COVID-19:

- Tito žáci budou zejména povinni nosit ochranu dýchacích cest po celou dobu pobytu ve škole a školském zařízení, tzn. ve třídě při výuce a ve společných prostorách školy, a dále se na ně vztahují některá další omezující opatření.
Je nezbytné zdůraznit, že žáci, kteří se odmítají testovat a nosí tedy po celou dobu pobytu ve škole (*školském zařízení*) ochranu dýchacích cest, mají povinnost být od ostatních osob vzdáleny 1,5 m **pouze v době konzumace potravin a nápojů**. To je jediný okamžik, kdy si žák sundá ochranu dýchacích cest, a z tohoto důvodu je pro tuto dobu stanoveno, že sedí s nezbytných odstupem od ostatních osob. Nad to je třeba upozornit, že i obecně pro všechny strážníky platí, že ve školní jídelně sedí max. 6 osob u stolu a mezi stoly jsou rozestupy 1,5 m.
- Při všech ostatních činnostech mohou být tito žáci spolu s ostatními žáky. Je tak např. možné, aby vedle sebe v lavici seděl žák, který se testoval, a žák, který testování odmítl. Konečně je také třeba konstatovat, že plošně bude testování probíhat pouze prvních 8 vyučovacích dnů školního roku 2021/2022. Rovněž je třeba zdůraznit, že všichni ostatní žáci – tedy testování, očkování, po prodělané nemoci v ochranné lhůtě, jsou povinni nosit ochranu dýchacích cest ve společných prostorech školy (*chodby, jídelna apod.*) a výjimku mají pouze na případy, kdy jsou usazeni ve třídě apod.
- Co se týče neumožnění cvičení ve vnitřních prostorech a zákazu zpěvu pro žáky, kteří se odmítají testovat, zde je třeba brát v potaz, že se jedná o z hlediska šíření koronaviru rizikovější aktivitu. Jak je ostatně uvedeno i v samotném odůvodnění mimořádného opatření: *„Při sportovní aktivitě není z pochopitelných důvodů možné používat ochranný prostředek dýchacích cest, zároveň je obecně fyzická aktivita spojená se zvýšenými nároky na dýchání a často při sportu dochází k blízkému fyzickému kontaktu mezi osobami. To vše jsou vysoce rizikové faktory pro přenos onemocnění covid-19, jako kapénkové infekce, které jsou dále násobené v případě, pokud tyto aktivity probíhají ve vnitřních prostorech, které jsou samy o sobě rizikovější pro přenos nákazy než prostory vnější. Obdobně při zpěvu dochází k snadnějšímu šíření kapének a infekčního aerosolu do okolí jedince.“*

Povinnosti, které stanoví mimořádná opatření, je samozřejmě povinna dodržovat i škola. **Škola je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků podle § 29 odst. 2 školského zákona.** Součástí této povinnosti je i zajišťování bezpečného a zdraví neohrožujícího prostředí. To škola v současné situaci naplní mj. i tím, že provádí testování. Součástí uvedené povinnosti je i to, že škola a její zaměstnanci kontrolují dodržování povinností (*že žák je otestovaný, že neotestovaný žák nosí ochranný prostředek nosu a úst*). Za dodržení bezpečného prostředí a dodržení mimořádných opatření ve škole odpovídá ředitel školy, který za tím účelem dává pokyny zaměstnancům školy.

V této souvislosti je třeba upozornit na závěry z rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 9 As 264/2020, viz [ZDE](#), který se zabýval žalobou na školu z důvodu, že v souladu s mimořádným opatřením škola neumožnila osobní přítomnost žáků ve škole. Z tohoto rozsudku vyplývá, že **škola není správním orgánem, který by žáky zkracoval na právech** a školu tedy nelze v tomto případě jako správní orgán žalovat. Ve skutečnosti je totiž v takové situaci **rovněž škola osobou, jejíž práva a povinnosti jsou přímo dotčena krizovým opatřením (bod 50)**. Škola je tedy v tomto ohledu ve stejném postavení jako samotní žáci.

Tento závěr se podle výše uvedeného rozsudku výslovně vztahuje **i na případ**, kdy krizové opatření či opatření obecné povahy nařizuje žákům (*či učitelům*) **antigenní testování nebo povinné zakrývání dýchacích cest** ve škole (*bod 55*). Škola ani v tomto případě není původcem zásahu, naopak **škola sama je regulovaným subjektem a je povinna splnit povinnosti stanovené mimořádným opatřením**. Školy ani nemohou postupovat jinak než tyto povinnosti splnit, protože jiný postup mimořádná opatření neumožňují.

Případná vyjádření zřizovatele nebo rodiče ohledně odmítání dodržování mimořádného opatření nebo výzvy k jeho porušování jsou **právně bezpředmětná a nemohou nijak změnit povinnosti plynoucí z mimořádného opatření**. Kontrolním orgánem ve vztahu ke školám je krajská hygienická stanice, která kontroluje dodržování mimořádných opatření, a dále i Česká školní inspekce, která vykonává kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb, jak stanoví § 174 odst. 2 písm. d) školského zákona.

Pokud by ředitel školy porušoval mimořádná opatření nebo umožňoval jejich porušování ve škole, mohlo by jít o závažné porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z jeho činností, úkolů a pravomocí na vedoucím pracovním místě ředitele. V takovém případě zřizovatel může ředitele školy v souladu s § 166 odst. 5 písm. a) školského zákona odvolat (*pokud jde o školu veřejného zřizovatele*).

V případě, kdy žák odmítne jak testování, tak nošení ochranného prostředku (*a nevztahuje-li se na něj mimořádným opatřením stanovená výjimka z povinnosti nosit respirátor či roušku*), škola nemůže v souladu s mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví umožnit žákovi osobní přítomnost na vzdělávání či poskytování školských služeb. Pokud by škola osobní přítomnost žáka, který odmítá nosit respirátor nebo roušku, přestože podle mimořádného opatření musí, připustila, poruší mimořádné opatření.

V případě, že žák odmítne nosit ochranný prostředek až v průběhu poskytování vzdělávání či školských služeb, s ohledem na ochranu zdraví dalších osob neprodleně dojde k umístění žáka do předem připravené samostatné místnosti nebo k jinému způsobu izolace od ostatních přítomných ve škole a škola kontaktuje zákonného zástupce s ohledem na bezodkladné vyzvednutí žáka ze školy; zletilý žák opustí v nejkratším možném čase budovu školy. Se souhlasem zákonného zástupce (*který může být dán i předem*) a po náležitém poučení o nutných opatřeních během návratu domů může i nezletilý žák opustit školu, jinak žák vyčká v izolaci do doby převzetí zákonným zástupcem.

Žák není automaticky omluven ze svého vzdělávání a záleží na přístupu konkrétní školy, resp. na pravidlech stanovených ve školním řádu. Žák tedy musí být omluven v souladu se školním řádem.

Nedodržování právně závazných opatření je důvodem k nevpuštění žáka do školy (*s odkazem na mimořádné opatření, § 29 odst. 2 školského zákona a na zákon o ochraně veřejného zdraví*).

Pokud se týká porušení povinnosti nosit ochranný prostředek nosu a úst, před případným zamezením vstupu žáka do školy doporučujeme, aby ředitel školy nejprve vyčerpal všechny dostupné možnosti, aby se žák mohl vzdělávat, tj. poskytnutí záložních roušek (*vytvoření zásoby záložních roušek doporučuje hygienický manuál*), komunikace s žákem a jeho zákonným zástupcem. Zamezení vstupu do školy je v tomto případě až krajním řešením, pokud již všechny dostupné jiné možnosti byly vyčerpány.

Odbor legislativy MŠMT, 26. 8. 2021